

بررسی رابطه پنج عامل بزرگ شخصیتی (NEO-FFI-R) و معنویت در دانشجویان دانشگاه اصفهان

پریناز سجادیان

دانشجوی دکتری روان‌شناسی عمومی، دانشگاه اصفهان

مهرداد کلانتری

استاد گروه روان‌شناسی دانشگاه اصفهان

چکیده

تعالی معنوی را می‌توان تجلی درونی دینداری دانست (پایدندمنت، ۲۰۰۴: ص ۲۲۲-۲۱۳). در دهه‌های اخیر با توجه به اوج گیری پژوهش‌های حوزه روان‌شناسی و دین، توجه به پیامدهای معنویت فزونی یافته است. هدف از پژوهش حاضر بررسی رابطه بین پنج عامل بزرگ شخصیتی و معنویت در دانشجویان دانشگاه اصفهان است. نمونه پژوهش ۲۰۰ نفر دانشجو (۱۰۰ نفر دختر و ۱۰۰ نفر پسر) از دانشجویان دانشگاه اصفهان بودند. برای اندازه‌گیری شخصیت از پرسشنامه ۶۰ سؤالی شخصیت نوساخته کاستا و مک کرا (۱۹۹۲: ص ۱۷۵-۲۱) که دارای پنج خرده‌مقیاس (روان‌رنجورخویی، برون‌گرایی، پذیرابودن یا گشاده‌ذهنی، موافقت یا توافق‌پذیری و وظیفه‌شناسی) بود و برای اندازه‌گیری معنویت از پرسشنامه ۳۳ سؤالی گرایش‌های معنوی (شریفی و همکاران، ۱۳۸۷) دارای چهار خرده‌مقیاس

باور معنوی، خودشکوفایی، تجربهٔ معنوی، فعالیت معنوی استفاده شد. نتایج ضریب همبستگی بین عوامل شخصیتی و نمرهٔ کل معنویت بیانگر ارتباط معنادار شخصیت با معنویت بود. نتایج حاصل از ضریب همبستگی رگرسیون هم‌زمان عوامل شخصیت بر گرایش‌های معنوی نشان داد که بُعد وظیفه‌شناسی توان پیش‌بینی خودشکوفایی معنوی، روان‌نجورخویی توان پیش‌بینی ابعاد تجربهٔ معنوی، روان‌نجورخویی، برونقرایی و بازبودن نسبت به تجربهٔ توان پیش‌بینی بُعد فعالیت معنوی را داشته و قوی‌ترین پیش‌بینی کننده‌های ابعاد گرایش‌های معنوی هستند. همچنین، بین دانشجویان دختر و پسر از لحاظ تجربهٔ معنوی، تفاوت معنادار بوده و دانشجویان پسر در بعد فعالیت معنوی میانگین بالاتری نسبت به دانشجویان دختر نشان دادند؛ به‌طورکلی، معنویت متغیر نسبتاً جدیدی است که با سلامت روان افراد رابطه دارد و پنج عامل شخصیتی، عاملی مهم است که می‌تواند سلامت روان افراد را پیش‌بینی کند.

کلیدواژه‌ها: شخصیت، معنویت، گرایش‌های معنوی، پنج عامل شخصیت.

مقدمه

مفهوم شخصیت در روان‌شناسی مفهومی رایج، در عین حال فوق العاده پیچیده است، کاربرد عامیانهٔ شخصیت به حد روانی را به خود جلب کرده است و به حد یک مفهوم مطلوب از دیدگاه فردی تنزل یافته است، درحالی که مفهوم علمی آن به‌طورکل مورد مناقشه است. تعاریف شخصیت سعی دارند نارسایی مفهوم آن را جبران کنند، اما وجود بیش از ۵۰ تعریف متفاوت برای شخصیت، به گفتهٔ آپورت،^۱ حاکی از پیچیدگی آن است. وقتی شخصیت به‌طورکلی معرفی می‌شود، صرفاً شکل توصیفی پیدا می‌کند و قابلیت بررسی به‌روش تجربی را از دست می‌دهد و وقتی هدف ارزیابی تجربه باشد، کلیت خود را از دست می‌دهد؛ از این‌رو، تا دهه‌های اخیر طرح شخصیت در محدودهٔ نظریه‌ها باقی مانده بود(شولتز و شولتز، ۱۳۸۳: ص ۳۱-۳۰؛ پروین و جان، ۱۳۸۱: ص ۴۶۳). برخی از

1. Allport

دانشمندان معتقدند معنویت از واژه لاتین اسپیریتیاس^۱ گرفته شده است که به معنای نفس زندگی یا «روشی برای بودن» و «تجربه کردن» است که با آگاهی یافتن از یک بعد غیرمادی به وجود می‌آید و ارزش‌های قابل تشخیص، آن را معین می‌کند. این ارزش‌ها به دیگران، خود، طبیعت و زندگی مربوط هستند و به هرچیزی که فرد به عنوان غایت قلمداد می‌کند اطلاق می‌شوند (مک کو آری،^۲ ۱۹۷۲، به نقل از شریفی درآمدی، ۱۳۸۶: ص ۱۱۶).

معنویت مفهومی جهان‌شمول است. اگرچه محتوای خاصی از انواع عقاید معنوی وجود دارد، همه فرهنگ‌ها مفهومی از نیروی غایی، متعالی، مقدس و الهی را در خود دارند. همچنین، همه مذاهب در جست‌وجوی کمک به افراد برای رسیدن به هسته ارتباطات وجودی و نقش مثبت و با ارزشی بوده‌اند که افراد را به سمت رابطه دوستانه هدایت می‌کند، که این بهتر از تلاش افراد برای کنارآمدن با رنج‌های زندگی است (پرسون و سلیگمن، ۲۰۰۴: ص ۱۷۳).

اما تعریف دیگر متعلق به پرسون و سلیگمن (۲۰۰۴: ص ۵۶) است که معنویت را ارتباط خصوصی و صمیمی بین انسان و خدا می‌دانند و معتقدند دامنه‌ای از فضیلت‌ها نشانه معنویت است که در زندگی نمایانند و در یک زندگی خوب تجلی می‌یابند.

طبق گزارش مؤسسه ملی تحقیق سلامت، معنویت احساسات، افکار، تجارب و رفتارهایی است که در جست‌وجو برای متعالی شدن شکل می‌گیرند؛ بر این اساس، معنویت پایدارترین عنصر دین و نوعی دین شخصی شده است که مشخص‌کننده ارتباط خصوصی بین فرد با خدا است.

اهمیت معنویت^۳ و رشد معنوی انسان، در چند دهه گذشته به صورتی روزافزون توجه روان‌شناسان و متخصصان بهداشت روانی را به خود جلب کرده است؛ تا جایی که سازمان جهانی بهداشت در تعریف ابعاد وجودی انسان، به ابعاد جسمانی، روانی، اجتماعی و

-
1. Spiritias
 2. Mc Cuarry
 3. Spirituality

معنوی^۱ اشاره کرده است و بعد چهارم یعنی بعد مفهومی را نیز در رشد و تکامل انسان مطرح می‌کند (وست، ۱۳۸۳: ص ۶۹). روان‌شناسان در حال حاضر موافق با اهمیت پنج بعد عمده برای توجیه دامنه‌ای از تفاوت‌های صفات هستند که می‌توان در میان افراد مشاهده کرد. سلیگمن و پترسون^۲ (۲۰۰۴)، به نقل از شریفی در آمدی، (۱۳۸۶: ص ۱۲۶) معنویت را ارتباط خصوصی و صمیمی بین انسان‌ها و خدا می‌دانند و معتقدند که دامنه‌ای از فضیلت‌ها نشانه معنویت است که در پی زندگی اصلی هستند و در یک شخصیت خوب تجلی می‌یابند. سلیگمن قرن ۲۱ را قرن آشتی دین، مسائل معنوی و روان‌شناسی می‌داند و توجه همگان را به معنویت و فضیلت‌های شخصیت انسان معطوف می‌کند.

معنویت شمولی جهانی دارد، اگرچه محتوای خاصی از انواع عقاید معنوی وجود دارد، همهٔ فرهنگ‌ها مفهومی از نیروی غایی، متعالی، مقدس و الهی را در خود دارند. همچنین، همهٔ مذاهب در جست‌وجوی کمک به افرادی برای رسیدن به هستهٔ ارتباطات وجودی و نقش مثبت و بالارزشی بوده‌اند که افراد را به سمت رابطهٔ دوستانه حمایت می‌کند که این، بهتر از تلاش افراد برای کنارآمدن با رنج‌های زندگی است (پترسون و سلیگمن، ۲۰۰۴، به نقل از شریفی در آمدی، ۱۳۸۶: ص ۱۵۲). امروزه روان‌شناسی شخصیت یکی از مهم‌ترین جنبه‌های علمی به شمار می‌رود، به عنوان مثال در یک برآورد تصادفی از مجلهٔ شخصیت و روان‌شناسی شاهد به دست آمده است که تنها در یک شماره، هشت مقالهٔ شخصیتی از کشورهای امریکا، کانادا، آلمان، فنلاند و اسرائیل به چاپ رسیده است (مک کرائه و جان، ۱۹۹۲: ص ۵۵). بر همین اساس، بسیاری از مکاتب مطالعه‌کننده رفتار انسان در این مورد به توافق رسیده‌اند که می‌توان مبانی شخصیت انسان را در قالب چند اصطلاح محدود از صفات یا ویژگی‌های شخصیتی به بهترین نحو بیان کرد (لایون و گوداشتاین^۳، به نقل از نقشبندی و همکاران، ۱۳۸۵: ص ۱۵۲). امروزه در

-
1. Biopsy chic Socio spiritual
 2. William west
 3. Peterson & Seligman
 4. Lalion & Goodstein

همهٔ فرهنگ‌ها این ابعاد فراگیر و جهانی شده‌اند، اگرچه محتوای خاصی از انواع ابعاد شخصیتی و انواع عقاید معنوی وجود دارند، در همهٔ فرهنگ‌ها مفهومی از نیروی غایبی، متعالی، مقدس و الهی به چشم می‌خورد. تحقیقات انجام‌شدهٔ دیگر نشانگر رویه‌رشد بودن مطالعات تجربی در موارد ذکر شده است. نتیجهٔ موردنانتظار از انجام این تحقیق برداشتن گام‌های اساسی جهت بررسی رابطهٔ بین بعد بزرگ شخصیتی (روان‌رنجوری، بروون‌گرایی، گشادگی نسبت به تجارب، توافق، وظیفه‌شناسی) با چهار بعد معنویت (باورهای معنوی، خودشکوفایی معنوی، فعالیت‌های اجتماعی و مذهبی در زندگی و تجربهٔ معنوی در زندگی) است و از همه مهم‌تر اینکه می‌توان به کمک آن به شرح و بسط رابطهٔ درمانگر و درمان‌جو و گرایش‌های فکری آن و همچنین، استفادهٔ بهتر از ملاحظات سنجیده برای بهبود مراجعان اقدام کرد. ضمناً از طریق این پژوهش‌ها است که می‌توان تصمیم‌گیری‌های منطقی و مطلوب اتخاذ کرد؛ بنابراین، بررسی روابط بین ابعاد معنویت و ویژگی‌های شخصیتی موضوع مهم و درخور توجهی در امر پژوهش است. چون تحقیق و تدقیق در ابعاد معنویت (فضیلت‌های انسانی) و ابعاد شخصیتی و ارتباط فی‌ما بین آنها تاکنون بیشتر حالت نظری داشته؛ از این‌رو، محقق را مصمم کرده است با مقیاس‌های صحیح اندازه‌گیری این ابعاد را سنجیده و اندازه‌گیری کند و رابطهٔ بین آنها را تعیین کند.

روش پژوهش

با توجه به ماهیت پژوهش حاضر با عنوان رابطهٔ پنج عاملی بزرگ شخصیت با ابعاد معنویت؛ پژوهش از نوع همبستگی است و برای پیش‌بینی از تحلیل رگرسیون چندگانه برای آزمون فرضیه‌ها استفاده شده است (گال، بورگ، گال، ۱۹۹۶، ترجمه نصر و همکاران، ۱۳۸۲: ص ۱۷۸).

جامعه و نمونه آماری

در این تحقیق جامعهٔ آماری کلیه دانشجویان دانشگاه اصفهان در نیم‌سال اول ۱۳۹۲-

۱۳۹۱ بوده‌اند و نمونه آماری شامل ۲۰۰ نفر از دانشجویان پسر و دختر مشغول به تحصیل در دانشگاه اصفهان (۱۰۰ نفر دانشجوی دختر و ۱۰۰ نفر دانشجوی پسر) بوده‌اند. شایان ذکر است که از این تعداد افراد ۹۸ پرسشنامه از دختران و ۸۳ پرسشنامه از پسران قابل استفاده بوده و مابقی به دلیل مخدوش بودن کنار گذاشته شدند.

شیوه نمونه‌گیری

شیوه نمونه‌گیری به روش تصادفی خوش‌های بود؛ به این ترتیب که ابتدا از مجموع دانشکده‌های دانشگاه اصفهان ۵ دانشکده به طور خوش‌های انتخاب و سپس از هر دانشکده ۲۰ نفر دانشجوی دختر و ۲۰ نفر دانشجوی پسر همگی به روش تصادفی انتخاب شدند.

ابزار پژوهش

در این پژوهش از دو پرسشنامهٔ پرکاربرد برای جمع‌آوری اطلاعات به صورت حضوری و مستقیم استفاده شده است. پرسشنامهٔ پنج عاملی شخصیت (NEO-FFI) و دیگری پرسشنامه «سنجهش میزان گرایش‌های معنوی».

پرسشنامه NEO-FFI

این پرسشنامه، فرم کوتاه‌شدهٔ پرسشنامه NEO-PI است که کاستا و مک‌کری در سال ۱۹۸۹ آن را تهیه و تدوین کرده‌اند (پتیلیک^۱؛ دیامانت و بروسارد، ۲۰۰۳؛ کنعانی، ۱۳۸۵: ص ۶۵). این پرسشنامه حاوی ۵ حیطه و ۶۰ سؤال است. این حیطه‌ها به ترتیب عبارت‌اند: از روان‌رنجورخویی (N)، برون‌گرایی (E)، پذیرابودن یا گشاده‌ذهنی (O)، موافقت یا توافق‌پذیری (A) و وظیفه‌شناسی (C). هریک از این ۵ حیطه با ۱۲ سؤال سنجیده می‌شود (کاستا و مک‌کری، ۱۹۹۲). نمره‌گذاری این پرسشنامه مروری مقیاس ۵ درجه لیکرت (از ۰ تا ۴) انجام می‌شود و بعضی از سؤالات بر عکس نمره‌گذاری می‌شود. رولاند و همکاران در سال ۱۹۹۸

۱. Pytlik, H.L

ضریب آلفای $0/62$ و $0/84$ را بین دانشجویان فرانسوی؛ $0/50$ و $0/84$ را برای نمونه ارتش فرانسوی به دست آوردند(به نقل از کنعانی، ۱۳۸۵: ص ۶۸).

پرسش‌نامه گرایش‌های معنوی

این پرسش‌نامه دارای ۳۳ سؤال است که آزمودنی باید از بین کاملاً موافق تا کاملاً مخالف(۵ گزینه) فقط یک گزینه موردنظر خود را انتخاب کند. نمره‌گذاری در این پرسش‌نامه ویژگی‌های جمعیتی از قبیل سن، جنس، رشته تحصیلی، سوابات تحصیلی، وضعیت تأهل، اشتغال، تحصیلی و خانوادگی آورده شده است تا براساس آن بتوان شاخص‌های مطمئنی را در زمینه‌های مختلف به دست آورد. نتایج حاصل از تحلیل عاملی پرسش‌نامه مذکور براساس $57/14$ درصد واریانس کل، دارای چهار عامل زیربنایی با عناوین «باورهای معنوی»، «تجربه معنوی در زندگی»، «خودشکوفایی معنوی» و «فعالیت‌های اجتماعی-مذهبی» است. بررسی مجدد روایی این پرسش‌نامه از طریق همبستگی خردۀ مقیاس‌ها با نمره کل نیز نشان داد که هر چهار عامل استخراج شده دارای ضرایب همبستگی بالا و معناداری با یکدیگر و با نمره کل پرسش‌نامه هستند($p < 0.001$). بررسی پایایی پرسش‌نامه با استفاده از روش آلفای کرونباخ نیز نشان داده است که خردۀ مقیاس «باورهای معنوی» دارای ضریب آلفای $0/89$ ، خردۀ مقیاس «تجربه معنوی در زندگی» دارای ضریب $0/63$ ، «خودشکوفایی معنوی» دارای ضریب آلفای $0/83$ و خردۀ مقیاس «فعالیت‌های اجتماعی-مذهبی» دارای ضریب آلفای $0/88$ است. ضمن اینکه ضریب آلفای کل پرسش‌نامه نیز، $0/93$ به دست آمده است.

یافته‌ها

تعداد پسران 83 نفر که $6/45$ درصد نمونه را به خود اختصاص داده‌اند و تعداد دختران 98 نفر است که $8/53$ درصد نمونه را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۱. ضرایب همبستگی ابعاد معنویت و عوامل پنج‌گانه شخصیتی NEO

وظیفه‌شناسی		عامل باز نسبت به تجربه	عامل پذیرش	عامل برون‌گرایی	عامل روان‌نجروری	شاخص آماری	ابعاد معنویت
سطح معناداری	ضریز. همبستگی	ضریز. همبستگی	سطح معناداری	ضریز. همبستگی	سطح معناداری	ضریز. همبستگی	سطح معناداری
۰/۰۰۰	۰/۰۷۶	۰/۰۳۱	-۰/۰۱۴	-۰/۰۷۸	-۰/۰۰۷	-۰/۰۲۱	-۰/۰۰۷
۰/۰۰۰	۰/۰۹۷	۰/۰۱۳	-۰/۰۱۴	-۰/۰۳۰	-۰/۰۰۸	-۰/۰۲۰	-۰/۰۰۰
۰/۰۰۰	۰/۰۹۷	۰/۰۱۰	-۰/۰۱۴	-۰/۰۳۱	-۰/۰۰۸	-۰/۰۲۱	-۰/۰۰۵
۰/۰۰۰	۰/۰۹۷	۰/۰۱۰	-۰/۰۱۴	-۰/۰۳۰	-۰/۰۰۸	-۰/۰۲۰	-۰/۰۰۰

یافته‌های جدول بالا حاکی از آن است که بین چهار بُعد معنویت و عامل روان‌نجروری، بین فعالیت معنوی و عامل پذیرش و بین ابعاد معنویت و عامل بازبودن نسبت به تجربه رابطه منفی وجود دارد. همچنین، بین ابعاد معنویت با عامل برون‌گرایی و چهار بُعد معنویت با عامل وظیفه‌شناسی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

**جدول ۲. ضرایب همبستگی چندگانه و تحلیل رگرسیون همزمان
برای پیش‌بینی باورهای معنوی توسط ابعاد شخصیت**

معناداری	F	خطای استاندارد برآورد	R ^۲ تعدیل شده	R ^۲	R	خرده مقیاس گرایش‌های معنوی
۰/۰۰۴	۳/۶۶۵	۴۸۵۹/ ۶۶۹	۰/۰۶۹	۰/۰۹۵	۰/۳۰۸	باورهای معنوی
۰/۰۰۰	۵/۰۴۹	۶/۱۰۰۶۷	۰/۱۱۲	۰/۱۳۷	۰/۳۷۰	خودشکوفایی معنوی
۰/۰۰۰	۹/۷۹۴	۴/۷۱۱۱۳	۰/۱۹۶	۰/۲۱۹	۰/۴۶۸	تجربه معنوی
۰/۰۰۰	۸/۶۱۹	۳/۴۷	۰/۱۷۵	۰/۱۹۸	۰/۴۴۵	فعالیت معنوی

آن گونه که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، عامل باورهای معنوی دانشجویان از طریق ابعاد پنج عاملی شخصیت ضریب همبستگی چندگانه ($R^2 = 0/095$) ۷ درصد واریانس، عامل خودشکوفایی معنوی دانشجویان از طریق ابعاد پنج عاملی شخصیت ضریب همبستگی چندگانه ($R^2 = 0/137$) ۱۱ درصد از واریانس، عامل تجربه معنوی دانشجویان از طریق ابعاد پنج عاملی شخصیت ضریب همبستگی چندگانه ($R^2 = 0/219$) و ۲۰ درصد از واریانس را تبیین می‌کند.

جدول ۳. ضرایب استاندارد رگرسیون همزمان جهت پیش‌بینی باورهای معنوی دانشجویان
براساس الگوی پنج عامل عمده شخصیت

الگوی شخصیتی	عامل	Beta	t	معنی داری	عامل	T	Beta	معنی داری	الگوی شخصیتی	عامل	معنی داری
خودشکوفایی معنوی				۰/۰۰۰	۶/۳۸۸	-			مقدار ثابت		
				۰/۱۹۹	-۱/۲۹۱	-/۱۰۷			روان‌رنج خویی		
				۰/۰۶۰	۱/۸۹۲	/۱۴۷			برون‌گرایی		
				۰/۲۳۲	۱/۱۹۹	/۰۹۶			پذیرش		
				۰/۰۵۴	-۱/۹۴۲	-/۱۴۸			بازبودن(نسبت به تجربه)		
				۰/۲۲۱	۱/۲۲۸	/۱۰۱			وظیفه‌شناسی		
				۰/۰۰۰	۸/۴۸۸	-			مقدار ثابت		
فعالیت معنوی				۰/۰۰۰	-۳/۷۴۵	-/۲۸۷			روان‌رنجور خویی		
				۰/۰۵۶	۱/۹۲۵	/۱۳۹			برون‌گرایی		
				۰/۹۷۶	۰/۳۱	/۰۰۲			پذیرش		
				۰/۰۵۷	-۱/۹۲۰	-/۱۳۶			بازبودن(نسبت به تجربه)		
				۰/۰۶۷	۱/۸۴۵	/۱۴۱			وظیفه‌شناسی		

نتایج حاکی از رگرسیون همزمان در جدول ۳ حاکی از آن است که هیچ‌یک از ابعاد شخصیت توان پیش‌بینی عامل باور معنوی دانشجویان را ندارند. عامل وظیفه‌شناسی توان پیش‌بینی خودشکوفایی معنوی، روان‌رنجور خویی توان پیش‌بینی عامل تجربه معنوی، ابعاد روان‌رنجور خویی، برون‌گرایی و بازبودن نسبت به تجربه توان پیش‌بینی عامل فعالیت معنوی را دارند.

**جدول ۴. نتایج آزمون t نمونه‌های مستقل برای بررسی تفاوت بین دانشجویان
دختر و پسر از لحاظ ابعاد معنویت**

شاخص آماری ابعاد معنویت	جنس	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	آماره t	درجه ازادی	سطح معناداری
باورهای معنوی	دختر	۸۳	۴/۳۵۰۷	۰/۴۳۱۵۵	۰/۷۴۱	۱۷۹	۰/۱۶۲
	پسر	۹۸	۴/۲۸۶۸	۰/۶۷۷۶۳			
خودشکوفایی معنوی	دختر	۸۳	۴/۳۹۵۲	۰/۷۳۳۵۰	۳/۱۸۷	۱۷۹	۰/۷۴۵
	پسر	۹۸	۴/۰۹۴۹	۰/۵۳۰۳۹			
تجربه معنوی	دختر	۸۳	۴/۱۳۶۱	۰/۴۵۹۲۱	۳/۳۰۲	۱۷۸/۹۳۹	۰/۰۱۸
	پسر	۹۸	۳/۸۸۷۷۸	۰/۵۵۲۸۳			
فعالیت معنوی	دختر	۸۳	۳/۳۵۸۴	۰/۴۲۴۰۲	۲/۷۵۸	۱۷۸/۹۹۸	۰/۰۱۳
	پسر	۹۸	۴/۱۶۸۴	۰/۵۰۳۲۴			

نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که دانشجویان دختر در ابعاد معنویت(باورهای معنوی، خودشکوفایی معنوی و تجربه معنوی) میانگین بالاتری نسبت به دانشجویان پسر کسب کرده‌اند، اما نتایج آماره t نشان می‌دهد که سطح معناداری در عامل تجربه معنوی در سطح $p < 0.05$ معنادار بوده است. یعنی تفاوت دانشجویان دختر و پسر به لحاظ تجربه معنوی معنادار بوده است($p = 0.18$). همچنین، دانشجویان پسر در عامل فعالیت معنوی میانگین بالاتری نسبت به دانشجویان دختر کسب کرده‌اند که آماره t در سطح $p < 0.05$ معنادار است ($p < 0.013$).

نتیجه‌گیری

یافته‌ها نشان دادند که بین شخصیت و معنویت رابطه معناداری وجود دارد. نتایج رگرسیون همزمان حاکی از آن است که از بین ابعاد پنج عاملی، بعد وظیفه‌شناسی توان

پیش‌بینی خودشکوفایی معنوی، روان‌رنجورخویی توان پیش‌بینی بُعد تجربه معنوی، روان‌رنجورخویی، برون‌گرایی و بازبودن نسبت به تجربه توان پیش‌بینی بعد فعالیت معنوی را دارند. یافته‌ها با پژوهش هافنیدار(۱۳: ص ۱۷۰-۱۶۷) که به بررسی رابطه بین معنویت و شخصیت پرداخته، هماهنگ است.

عامل روان‌رنجوری می‌تواند در گرایش به معنویت عامل پیش‌بینی‌کننده باشد که با یافته‌های هنینگسارد و آرنا(۲۰۰۸: ص ۷۰۳-۷۰۸)، فرانسیس(۱۹۹۲: ص ۱۶۰-۱۴۹)، سارگلو(۲۰۰۲: ص ۵۲-۱۵)، گارتner^۱(۱۹۹۵: ص)، یونگ^۲، کشوول^۳ و اسکبکوا^۴(۲۰۰۰: ص ۵۷-۴۹-۴۵)، پارک و همکاران(۱۹۹۰: ص ۵۷۴-۵۶۲)، مالتایی و دی(۲۰۰۱: ص ۱۲۲-۱۱۹)، راهانیه(۲۰۰۱: ص ۶۶۲-۶۵۶)، جیمز(۱۹۰۲: ص ۲۹۳-۲۹۰) مطابقت دارد. برون‌گرایی می‌تواند عامل مهمی در پیش‌بینی معنویت باشد که با یافته‌های هنینگسارد و آرنا(۲۰۰۸: ص ۷۰۳-۷۰۸) و مک دونالد(۲۰۰۰: ص ۹۱-۸۸) همسو است. عامل پذیرش می‌تواند پیش‌بینی‌کننده معنویت باشد که حاکی از وجود رابطه منفی معنادار است و با هنینگسارد و آرنا(۲۰۰۸: ص ۷۰۳-۷۰۸)، سارگلو(۲۰۰۲: ص ۵۲-۱۵)، مک دونالد(۲۰۰۰: ص ۹۱-۸۸) همسو است. همچنین، رابطه بین ابعاد معنویت و بعد بازبودن(نسبت به تجربه) شخصیت را مطرح می‌کند. نتایج حاکی از وجود رابطه منفی معنادار بین ابعاد معنویت و بعد بازبودن نسبت به تجربه است. نتیجه برخلاف پژوهش‌های انجام شده است. شاید این مسئله با توجه عقاید و وضعیت جوامع متفاوت باشند. هنینگسارد و آرنا(۲۰۰۸: ص ۷۰۸-۷۰۳)، سارگلو(۲۰۰۲: ص ۵۲-۱۵)، راهانیه(۲۰۰۱: ص ۶۶۲-۶۵۶) و مک دونالد(۲۰۰۰: ص ۷۰۳-۷۰۸) معتقد به ارتباط مثبت بین ابعاد معنویت با بازبودن نسبت به تجربه هستند. رابطه بین ابعاد معنویت و بعد وظیفه‌شناسی شخصیت به صورت معنادار مطرح شده که نتایج حاصل با پژوهش‌های هنینگسارد و آرنا(۲۰۰۸: ص ۷۰۳-۷۰۸)، سارگلو(۲۰۰۲:

1. Gartner & Westgate

2. Young

3. Cashwell

4. Shcherbakova

ص ۱۵-۵۲)، راهانیه (۱: ص ۶۵۶-۶۶۲)، مک دونالد (۲۰۰۰: ص ۸۸-۹۱) مطابقت دارد؛ به علاوه، نتایج نشان دادند که دانشجویان دختر در ابعاد معنویت (باورهای معنوی، خودشکوفایی معنوی و تجربه معنوی) میانگین بالاتری نسبت به دانشجویان پسر کسب کرده‌اند که با پژوهشی که هنینگسارد و آرنا بر روی ۲۳۰ نفر از فارغ‌التحصیلان روان‌شناسی دانشگاه می‌سی‌سی‌پی انجام دادند و دختران نسبت به پسران معنوی‌تر گزارش شده‌اند، مطابقت دارد.

با توجه به یافته‌های این پژوهش، به روان‌شناسان تربیتی و دست‌اندرکاران نظام آموزشی پیشنهاد می‌شود که پسران متمایل به روان‌نحوی را شناسایی کرده و در جهت تعدیل این عامل در آنها برآیند تا این دانشجویان بتوانند از راهبردهای معنویت بیشتر استفاده کرده و بر ترس و خشم و ناتوانی خویش در کنترل امیال و آرزوها فائق آیند. همچنین، به مسئولان آموزشی و روان‌شناسان تربیتی پیشنهاد می‌شود که در جهت بهبود عامل وظیفه‌شناسی در دانشجویان دختر و پسر بکوشند؛ زیرا این عامل منشأ شایستگی‌ها، آراستگی و پاییندی بر اصول اخلاقی بوده و عدم مسامحه‌گری و پرهیز از تنبیلی را در آنان افزایش می‌دهد.

کتابنامه

۱. پروین، لورنس. ای، جان، اولیور. پی. ۱۳۸۱. شخصیت، نظریه‌ها و پژوهش. ترجمه محمد جعفر جوادی و پروین کدیور. تهران. نشر آیین.
۲. شریفی، احسان و همکاران. ۱۳۸۷. ساخت و بررسی ویژگی‌های روان‌سنجمی پرسشنامه گرایش‌های معنوی در دانشجویان دانشگاه اصفهان، مطالعات اسلام و روان‌شناسی، سال اول، ش دوم، ص ۵۹-۷۸.
۳. شریفی درآمدی، پرویز. ۱۳۸۶. هوش هیجانی و معنویت. تهران. انتشارات سپاهان.
۴. گال مردیت، والتر بورگ و جویس گال. ۱۳۸۲. روش‌های تحقیق کمی و کیفی در علوم تربیتی و روان‌شناسی. جلد اول. مترجمان: احمد رضا نصر، حمید رضا عریضی، محمود ابوالقاسمی و دیگران. تهران، انتشارات سمت با همکاری دانشگاه شهید بهشتی.
۵. شولتز، دوان و سیدنی آلن شولتز. ۱۳۸۳. نظریه‌های شخصیت. ترجمه یحیی سید محمدی. تهران. مؤسسه نشر ویرایش.
۶. کنعانی، کبری. ۱۳۸۵. هنجاریابی و بررسی روایی و پایابی پرسشنامه پنج عامل عمدۀ شخصیتی NEO-PI-R و بررسی نیمرخ روانی عاملان تصادف با استفاده از این پرسشنامه. پایان‌نامۀ کارشناسی ارشد. دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی واحد خوارسکان دانشگاه آزاد اسلامی.
۷. گروسی فرشی، میرتقی. ۱۳۸۰. رویکردهای نوین در ارزیابی شخصیت (کاربرد تحلیل عاملی در مطالعات شخصیت). تهران. نشر دانش‌پژوه.
۸. لایون، ریچارد، آی و لئونارد، دی گوداشتاين. ۱۳۸۵. ارزیابی شخصیت. ترجمه س، نقشبندی. ع، قربانی. الف، ارجمند. حمید رضا، حسین شاهی برواتی. تهران. نشر روان.
۹. وست، ویلیام. ۱۳۸۳. روان‌درمانی و معنویت. ترجمه شهریار شهیدی، سلطانعلی شیرافکن. تهران. انتشارات رشد.
10. Costa, P. T., & McCrae, R. R. 1992. Domains and Facets: Hierarchical Personality Assessment Using the Revised NEO Personality Inventory. Journal of personality Assessment, 64, 21-50.
11. Franci,'L, J. 1992. Religion' neuroticism' and psycoticisim. In J. F.Schumaker(Ed)'Religion and mental health. NEW YORK: oxford University press.
12. Gartner, J. 1996. "Religious commitment, mentalhealth, and prosocial behavior: A review of the empiricalliterature. In E. P. Shafranske (Ed.). Religion and theclinical practice of psychology. Washington, 13C: American Psychological Association.

13. Hafnidar. 2013. «The Relationship among Five Factor Model of Personality, Spirituality, and Forgiveness». International Journal of Social Science and Humanity. Vol. 3. No. 2.
14. Henningsgaard'R. C. Arnau. 2008. Relationships between religiosity' spirituality' and personality: A multivariate analysis. personality and individual Differences .Vol .45.
15. James, W. 1902. The varieties of religious experience. NEW YORK: Longma.
16. Maltby, J., & Day, L. 2001b. "The relationship between spirituality and Eysenck's personality dimensions: A replication among English adults". The Journal of Genetic Psychology. 162.
17. MacDonald, D. A. 2000. "Spirituality: Description, measurement, and relation to the five factor model of personality". Journal of Personality. P: 68.
18. McCrae. R. R., & John, O. P. 1992. "An introduction to the five- factor model and its application. Special Issue: The five- factor model: issues and applications. Journal of Personality. Vol 60.
19. Park, G., Chohen, L. H. & Herb, L. 1990. "Intrinsic religiousness and religious coping as life stress moderators for catholics versus protestants". Journal of Personality and Social Psychology. P: 59 (3).
20. Peterson, Christopher & Seligman, Martin E. P. 2004. Character Strengths and virtues, a Handbook and Classification. Oxford University Press.
21. Piedmont, R.L . 2004. "Spiritual Transcendence as a Predictor of Psychosocial Outcome From an Outpatient Substance Abuse Program". Psychology of Addictive Behaviors. Vol 3.
22. Rahanaiah, N. V., Rielage, J. K., & Sharpe, J. P. 2001. "Spiritual well-being and personality". Psychological Reports. P: 89.
23. Saroglou'V. 2002. Religion and the five factor of personality:A meta-analytic review. Personality and individual Differences. P:32.
24. Young, J. S., Cashwell, C. S., & Sheherbakova, J. 2000. "The moderating relationship of spirituality on negative life events and psychological adjustment". Counseling & Values.

